

Angående äganderätt till olja under markytan och havsbotten

Nils Lundgren har i denna tidskrift nyligen fört ett intressant resonemang bl a om "det rätta priset" på olja med hänsyn till förväntad framtida knapphet [Lundgren 1974].

En viktig förutsättning för hans resonemang är att äganderätten till olja under markytan eller havsbotten är klart definierad. Så är fallet om en given kvantitet ännu ej upptagen olja kan hänföras till oljeborrställen på marken eller havsbotten som alla tillhör samma ägare. Om oljan däremot kan tas upp i alternativa borrhål som tillhör olika personer finns ett problem: Om ägaren till en borrplats väntar med att ta upp olja därför att han räknar med att oljepriserna kommer att stiga riskerar han att ägaren till någon annan borrplats på en gång tar upp oljan i hans ställe. Därmed är den förstnämnde ägaren inte ställd inför valet mellan att ta upp oljan på en gång och att vänta tills priserna blivit högre. Hans val står istället mellan att ta upp oljan på en gång och att låta de andra göra det.

Bl a detta problem tas upp i en intressant uppsats av Steinar Strøm [1973]. Han menar att problemet inte varit ovanligt t ex i USA. Enligt hans uppfattning är problemställningen mindre aktuell i Nordsjön, men inte helt utan intresse (s 53). Samtidigt pekar han på att det sannolikt kan uppstå sammanslutningar mellan olika ägare av borrhålen till samma oljeförande struktur, vilket gör att det blir möjligt att dra fördel av framtida högre priser genom att låta bli att ta upp olja på en gång.

Fråga är om man inte borde gå längre och säga att sådana sammanslutningar i form av karteller alternativt fusionerade företag kommer att uppstå om det inte finns politiska hinder som tar sig uttryck i nationalistisk lagstiftning eller antitrustlagstiftning.

Om det inte gick att bilda och upprätthålla en kartell skulle nämligen en person utrustad med möjligheter att till hyggliga villkor låna pengar eller med egna pengar (t ex en oljeschejk), kunna köpa upp alla borrhålen som hänförde

sig till samma oljeförande struktur. Eftersom denne köpare genom att på så sätt få en klart definierad äganderätt till oljan i jorden skulle kunna dra fördel av framtida högre priser skulle han nämligen vara villig att betala högre priser för oljekällorna än de lägsta priser till vilka de tidigare ägarna med fördel kunde avstå från dem. Om oljepri-sernas stegringstakt överstiger räntan är nämligen kapitalvärdet av möjlighe-ten att kunna vänta med att ta upp ol-ja större än värdet av att ha omedel-bar upptagning av oljan som bästa möj-liga alternativ.

Antitrustlagstiftning kan förhindra fu-sioner eller uppkomsten av karteller av det här slaget. Den omedelbara verkan av en sådan sammanslutning blir ju att utbudet på olja hålls tillbaka, vilket i sin tur leder till att priserna på olja höjs. Att detta kan vara förenligt med en god hushållning med oljetillgångar-na sett i ett långsiktigt perspektiv kan-ske inte domstolarna inse. Även om de har denna insikt kanske de p g a lag-textens utformning är förhindrade att beakta den långsiktiga hushållningssyn-punkten när de dömer i antitrustmål mot sammanslutningarna.

I många länder finns lagstiftning som förbjuder utlänningar att äga naturtill-gångar inom landets gränser. Om olje-borrställen till samma oljeförande struk-tur ligger i två länder som båda har sådan lagstiftning finns det inte möj-

lighet för någon att samtidigt äga alla de till strukturen hörande borrställen.

Att man tex i USA i en del fall inte lyckats komma från de problem som skapas av att det finns olika ägare till ol-jekällor som hänför sig till samma olje-förande struktur kan således likaväl va-ra en följd av ett aktivt politiskt ingrepp (antitrustlagstiftning) som av att man har avstått från att agera politiskt.

När det gäller förhållandena i Nord-sjön borde problemen vara mindre. Nordsjöns inmutningskarta ger inte sama-plotttriga intryck som en del inmut-ningskartor för landområden. Sålunda står tex hela det norska området under nationell norsk kontroll. Endast en myc-ket liten del av den olja som Norge kan komma åt via borrningar på sitt område torde gå att komma åt från angränsande områden. Det borde inte heller vara svårt att nå uppgörelser om oljeutvin-ningen i gränsområdena mellan de be-rörda ländernas fält.

Ekon lic *Bertil Lindström*
Industriens utredningsinstitut

Referenser

- Lundgren, N., [1974], "Det ekonomiska opti-mala och de politiska målsättningarna",
Ekonomisk Debatt, årg 2, nr 6
Strøm, S., [1973], "Samfunnsøkonomiske synspunkter på utvinning av olje og gass"
i Thomas Chr Wyller, utg, *Norge som oljestat*, Oslo